

Književnost.

Slovenska književnost.

Knjige „Slovenske Matice“ za l. 1898.

1. *Letopis Slovenske Matice za l. 1899.* Uredil Evgen L a h. 8°. Str. 76. — Nekdanji Letopis je letos razdeljen v dve publikaciji: v pravi letopis, ki obsega samo poročilo o delovanju in gibanju Matice, in pa „Zbornik“, ki obsega nekdanjega poročila znanstveni del. Ta delitev se je zgodila po vzgledu „Mat. Hrvatske“ in je prav umestna. Tu vidimo „upravnishstvo“ Slovenske Matice, poverjenishstva, bemo poročilo o delovanju Slov. Matice v minulem letu, računsko poročilo, o knjižnici, imenik vseh društvenikov. Imovina Slov. Matice se je l. 1898. žal zmanjšala za 542 gld. 6 kr. Društvenikov je pa bilo koncem m. l. 3144, torej se je število v jednom letu pomnožilo za 45 udov. Ustanovnikov je umrlo v minulem letu deset. (Nadškof Glavina v Škednju, ne v Barkovljah.) Slov. Matica zamenja knjige s 43 društvi.

Letopis v letošnji obliki bo ugajal vsakemu udu. Ob splošnem napredku naj še „Blasnikova tiskarna“ vzame na znanje, da smo Slovenci pred več nego polstoletjem zamenili bohoričico za gajico, in naj se pošteno piše „Blaznikova tiskarna“.

2. *Zbornik.* Na svetlo daje Slovenska Matica v Ljubljani. I. zvezek. Uredil L. P i n t a r. 8°. Str. 259. Cena 1 K 60 h. — Kakor vidimo iz tega zvezka, je „Zborniku“ namen objavljati večje in manjše znanstvene spise. Biti hoče nekaj takega, kar se je nekdanj namerjalo z znanstvenim časopisom. Vsebinska mu je ta-le:

1. „Druga vojska z Benečani“ Spisal Ivan Steklasa. (Str. 1–71.) Jedro tega spisa je vojska notranjih avstrijskih dežel z Benečani l. 1616 in 1617., pred katero pa so opisane največ borbe senjskih Uskokov z Benetkami od l. 1602. dalje. Ker se tičejo vse te borbe tudi slovenskih dežel, je spis za Slovence zanimiv. Tudi radi priznavamo, da je pisan poljudno in umevno. Beseda teče pisatelju, kakor da jo iz rokava stresa, brez težave in ovire. Vendar moramo tudi opomniti hib: a) Najprej je spis premalo pregleden. Pisatelj naj v bodoče napravi več poglavij, naj razvidno določi dobo dogodkom. b) Znanstveno zgodovinsko delo bodi bolj kritično, kaži, na katere vire se naslanja ne samo spis v obče, temveč tudi posamezna trditev. Drugače se nam vzbujajo dvomi in dvomi o vseh teh lepih zgodbah. c) Jezik — to je brezpogojno potrebno, ako naj se še kaj jednakega objavi v knjigi Slovenske Matice — mora biti pravilnejši in lepši. Ne sme se pisati: „Ko se je zadržaval prvokrat v Senju“ (als er sich zum erstenmal in S. aufhielt); „njegov

svet so rado sprejeli v Gradcu“; „je prišel v Senj še radi jedne druge zadeve“; „Šibeničane prikazati Turkom kot sokrivce tega čina“; „z otroci“; „Sforza grof od Porzije“; „predobiti zase“; „čim je prišel Nasavski“, — o, ta klasični „čim“, najslajša začimba pisavi nekaterih pisateljev! — 2. „Doneski k zgodovini književne zveze mej Čehi in Slovenci.“ Nabral † Ivan Kunšič. Po pisateljevi smrti uredil Vladimir L e v e c (Str. 72–214.) Glavna vsebina teh doneskov so pisma, ki so jih pisali drug drugemu: Francišek Metelko in Jožef Dobrovský, Francišek Metelko in Pavel Jožef Šafařík, Stanko Vraz in Pavel Jožef Šafařík, Matija Čop in Pavel Jožef Šafařík, Oroslav Caf in Václav Hanka, Jernej Francelj in Václav Hanka, Jernej Kopitar in Václav Hanka, Valentin Vodnik in Jožef Jungmann. S temi pismi se dobro pojasnjuje književna zveza med Slovenci in Čehi v prvi polovici tega stoletja. Ta pisma je pokojni Kunšič v Pragi prepisal iz zbirke „Muzeja kraljestva češkega“; nekaj jih je tu prvič natisnjenih, nekaj jih je bilo natisnjenih že drugodi. Da bo prijatelj naše slovstvene zgodovine rad prebiral to zbirko, ne dvomimo; za večino Matičarjev, posebno za one, ki ne čitajo nemških stvarij, ne bo imela koristi. No, vsem ne more nihče ustreči. Izdaja teh pisem je vseskozi kritična, tudi umno urejena. Nepotrebnih pa se nam zdi prvih šest stranij „Pripomenka“, zakaj Kunšiča življenjepis in posebej še osebnostne stvari med njim in Vl. Levcem ne spadajo v taki obširnosti v znanstveno publikacijo. Da hočejo pisatelji vse šolske malenkosti vleči na dan, to dela našo književnost malenkostno. — 3. „Biblijografija slovenska.“ Slovensko knjištvo od 1. januarja do 31. decembra l. 1898. Sestavil R. P e r u š e k. (Str. 215–259.) Ta pregled se drži dosedanjega načina. — Vsekako je „Zbornik“ pomenljiva knjiga. Dal Bog, da učeni Slovenci nanesó vanj najlepše plodove svojega dela. Dr. Fr. L.

3. *Ant. Knezova knjižnica.* VI. zvezek. Uredil Fr. L e v e c. 8°. Str. 313. 1 K 20 h. — V prvem delu „Knezove knjižnice“ je zastopan tudi letos znani pisatelj Fr. Ks. Meško. Podaja nam devet krajših slik in povestij. Vse, kar piše Meško, se bere lahko in gladko. Tako gladkega stilista ni kmalu. Poleg lepega sloga si je pridobil Meško še drugih prednostij od nove struje. Značaje zna črtati plastično in to s par krepkimi potezami. Duševne pojave, tudi najneznatnejše, zna analizirati do pičice. Sploh se zna uglobiti v mišljenje in čustvovanje svojih junakov. Klasičen vzgled za to je morebiti ravno začetna scena druge črtice: „Spoznanje“. Glavno važnost polaga Meško na notranje duševne procese; zunanje dejanja se dotika le toliko, da nas postavi

v situacijo in da dobi priliko poseči v dušo po nov pojav, po nova čustva. Zato pa lahko napiše veliko, a razmeroma malo pové. Sempatje skače preneglo iz dejanja na dejanje. Tudi logike nima vedno v čisljih. Potem pa — neka čudna tragika se vleče po vseh njegovih spisih. Zakaj toliko tragike in vrh tega še toliko neutemljene? Splošna hiba Meškova je tudi ta, da se premalo ozira na glavni moment pri umetnosti, ki je ta, da nas umetnost povzdiguje, blaži, tolaži. Večina letošnjih povestij ni ustvarjenih po tem merilu. Nehote smo pobiti, ko preberemo n. pr. „Vojaka Ivana“, „V koroških gorah“, „Izgubljeno življenje“. Zdi se, da Meško dela prehitro. Posebne pisateljske darove ima; v duši mu vre in kipi, in iz dna duše mu prikipi na dan prosto in neprisiljeno. To je velika vrlina Meškova. Vendar naj bi dal izrazov svoje duše vselej tudi umerjeno obliko, naj bi stvarjal po vodilni ideji, celotno. Talentov, kakor je Meško, nam manjka; škoda bi bilo, če bi se ne izobrazil in izolikal na vse strani. Pisatelj je še mlad, čas ima še, lahko se izobrazi —, a ne prezira naj dobrega sveta.

V drugem delu knjige je vse hvale vredna živa in zanimiva slika, v kateri dr. Murko opisuje Vatroslava Oblaka življenje in delovanje. Pa tudi vsebina je jedrnata, in marsikdo bo šele, ko bo prebral spis do konca, izprevidel do dna, kaj vse smo izgubili Slovenci z Oblakom. Koliko bi bil še storil mladi učenjak, da ga ni pokosila smrt v najlepših letih! A žalovati ne pomaga. Hvaležni bodimo za to, kar imamo po Oblaku, — in tega ni malo kakor kaže 142 točk, v katerih so navedeni njegovi spisi po Letopisu Slov. Maticе in po raznih časopisih.

R.

IX. Letopis slovenskih posojilnic za l. 1898. Sestavlil Franjo Jošt, tajnik in nadzornik „Zveze slov. posojilnic“ v Celju. Celje 1899. Izdala in založila „Zveza slov. posojilnic“ v Celju. 4°. Str. 82. — Lep „dokument“ o narodnem našem gospodarstvu! Slovenec se giblje tudi na gospodarskem polju, hoče si pomagati, hoče se osvoboditi. V naše lep-slovno glasilo ne sodijo podrobnosti, a umnemu opazovavcu so dragocene. „Prepričani smo“, veli predgovor, „da smo s svojim delom, katero nam provzroča od leta do leta mnogo gmotnih žrtev, na tem pri nas šele na pol obdelanem polju tudi nekaj koristili in želimo, da bi v tej, s časom še pa v večje meri zamogli širiti ugled naših denarnih zavodov tudi v bodoče.“ V „Letopis“ so sprejete le one posojilnice, katere so člani „Zveze“, kar je lahko umevno. Bog daj, da bi se zlasti naša lepa slovenska Štajerska okrepila narodno in gmotno in tako izvojevala častno in uspešno kruti boj za svoj obstanek! Letopisu pa bodi častno mesto med našimi narodnimi deli!

L.

Žarki in snežinke. Etbin Kristan. 8°. — To je zbirka poezij, katere so doslej izšli trije

snopiči. Resnične, prave poezije v tej zbirki nismo mnogo našli. Jedna jedina pesmica v 1. snopiču „Po noči“ je nekaj pesniška, vse druge so večinoma same prazne besede brez duha in čuta. Celobotno pa je, da se pesnik vnema za panteizem, ga določno izpoveda in hoče zanj delati propagando. Pesnika opozarjamo le na jeden nezmisel panteistične blodnje. Panteizem trdi, da se je ves svet razvil po neki evoluciji, da so torej iz mrtvih atomov nastala živa bitja, ali recimo konkretno, da je iz same materije nastal človek. Ker je pa to po dose-danjem izkustvu nemogoče, mora panteizem trditi, da je človek od vekomaj na svetu. A temu zopet nasprotuje veda in pa pamet, po kateri je nemogoče, da bi bil človek od vekomaj na svetu, ker je bila zemlja izkraj ognjena krogla, kakor je sonce še dandanes. Obžalujemo, da je gosp. Kristan pobral to staro, že tolikokrat oglodano in tolikokrat zavrženo kost in jo zopet gloda in celo v poeziji.

F. Šanda.

Srbska književnost.

Tu podajemo nekaj malega iz srbskega slovstva.

Postanak i razvitak srbske cerkveno-narodne avtonomije. Istorično razsvtlio Protodjere DIMITRIJE RUVARAC. U Srem. Karlovcima. Srbska Manastirska štamparija. 1899. Str. 286. Cena 1 K 60 h. — Ta knjiga ima podatke, kažoče, kako se je razvijala srbska cerkveno-narodna avtonomija, in podaje potrebna pojasnila.

Plitvička jezera i njihova okolina. Napisao K. D. M. Sa 66 slika i 2 karti. Nagradila „Matica Srbska“ iz zadušbine Jovana Nake V. S. Miklušskog. U Zagrebu. Štampano u srbskoj štampariji 1899. Cena 3 K — Z veliko radošću so Srbi pozdravili to delo. Plitvička jezera imajo izredno prirodno krasoto. V predgovoru pravi pisatelj: „Da bi ispalo delo što zanimljivije i podučljivije, isprepleten je opis narodnim pričanjima, uvrstio sam nekoliko narodnih pjesama, a dodao i slika mnogo više nego što sam u prvi mah i pomišljao. Nijesam žalio ni na čemu, samo da bi mi se kako izpunila na početku spomenuta želja, koja je ujedno i želja sviju Srba oko Plitvičkih jezera. Pa onda će, ako Bog da, samo od sebe doći, da će se s vremenom bjelasati tamo i letnjikovci imućnijih Srba.“

Bogdan Krajišnik: *Krajiškinje.* Pjesme, knjiga druga. Zagreb. Štampa srbske štamparije. 1899. — Pisatelj ni dobro vsega pogodil; posebno gledé rime ne moremo biti zadovoljni.

Matica srbska je izdala za leto 1899. te-le knjige: „*Letopis.*“ V tej knjigi se nadaljuje 1. dr. Teodora Mandića „Uspomene iz našeg crkveno-narodnog života II. Od 1861.—1867. 2. Ifigenija u Tavridu, drama u 5 dejanjih, nap. Goethe, prev. Zmajova (prvi čin), 3. O Vićentiju Jovanoviću. Dodatki za